

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาเราเกิดมา เห็นไหม เด็กมันต้องกินนม อาหารของเด็ก อาหารของผู้ใหญ่ ร่างกายนี้ ต้องการอาหารนะ

พระเราบวชแล้วก็ต้องการอาหาร เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสำเร็จเป็นพระอรหันต์ พระเจ้าสุทโธทนะนิมนต์ไปบ้าน เวลาพระเจ้าสุทโธทนะลิมนิมิตไปฉันที่ราชวัง ออกบิณฑบาตไป ออกบิณฑบาตเพื่อหาอาหารนี้มาดำรงชีวิตไง ดำรงธาตุขันธ์ ธาตุขันธ์ต้องใช้ อาหารเพื่อดำรงชีวิตมัน

สิ่งที่อาหารนี้เป็นดำรงชีวิตของร่างกาย เราก็ว่าเราทุกข์เรายากกัน เพราะเราต้องหาสิ่งนี้ มาเพื่อบำรุงร่างกาย ดูสิดูเวลาผีตายไป เวลาเขาทุกข์เขายากเพราะเขาไม่ได้ทำบุญกุศลของเขา เขามาเข้าสังคนนะ แล้วเวลาไปเช่นเขา ไก่ตัวใหญ่ๆ นะ เหล้าก็ขวด เขาดื่ม เขากิน เพราะเขาหิว กระหาย แต่เนี่ยถ้าเราเห็นอย่างนั้นแล้ว วิญญาณกินอาหารอย่างนี้หรือ?

วิญญาณไม่กินอาหารอย่างนี้ เราทำบุญกุศลของเรา ทุกอย่างเวลาตายไปแล้วเป็นทิพย์ แต่เพราะเขาไม่ได้ทำไป เพราะเขาไม่ได้ทำไป เวลาเขาตายไปเขาถึงเข้ามาสิง เขาถึงมาขออาหารของเขา เขาเข้ามาขอนะ ขอนี้กินต่อหน้า เพราะมันระหว่างกายกับใจ เห็นไหม ก้ำกึ่งกัน อาหารของกาย อาหารของใจ

ถ้าเป็นอาหารของใจ บุญกุศลเป็นอาหารของใจ เราทำบุญกุศล บุญอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ละเอียดเข้าไป เราถ้าพัฒนาขึ้นไป จิตใจมันจะพัฒนาขึ้นไป มันจะเห็นความละเอียดของใจเข้าไป เป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป

แต่ถ้าใจไม่ละเอียด เห็นไหม เพราะใจนี้มันอาศัยร่างกายเป็นเครื่องแสดงออก ถ้าการแสดงออก ร่างกายต้องเจริญเติบโตขึ้นมา แต่เจริญเติบโตขนาดไหนมันก็ต้องมีหัวใจ ถ้าคนตายแล้ว เด็กตายแล้วเด็กจะไม่พัฒนา ร่างกายจะไม่เติบโตขึ้นมา เพราะไม่มีหัวใจในร่างกายนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตที่มันตายไป ถ้าตายไป ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม อาหารเขาเลอเลิศมาก อาหารเขาไม่ต้องการอาหารอย่างนี้ อาหารเป็นคำข้าวโง่ อาหาร ๔ กวพิงกวราหาร วิญญูณอาหาร มโนสัญเจตนาหาร เห็นใหม่ ผัสสาหาร เทวดา พวกพรหม ผัสสาหาร อาหารในวิญญูณนี้ อาหารของแต่ละภพแต่ละชาติต่างกัน

แต่ในเมื่อเขาตายไป แล้วเขาไม่ได้ทำบุญกุศลของเขาไว้ เวลาเขาเดือดร้อนขึ้นมา เขาก็ต้องพยายามดิ้นรนของเขา จนต้องไปสิ่งไป สิ่งมนุษย์ขึ้นมาเพื่อจะได้กินอาหาร กินอาหารเป็นคำข้าวเหมือนกัน ทั้งๆ ที่เขาทำบุญอย่างนี้ไปแล้ว นี่เป็นอาหารที่หายาบ เขาไม่ต้องการอาหารนี้หรอก

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราพัฒนาของเรา ใจขึ้นมานะ บุญกุศลสภาวะแบบนี้ เรื่องอาหารของใจ อาหารของกายเราก็หาอาหารของกาย แต่ถ้าอาหารของกายเป็นเรื่องดำรงชีวิตนี้ ดำรงชีวิตนี้ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ก็ต้องอาหารของกาย ถ้าไม่มีอาหารของกายบำรุงบำเรอ เกวียน เห็นใหม่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน เดินไปนะ คนนี้จะเดินไปตาย พระจะเดินไปตายนะ เดินไปแล้วเจ็บไข้ได้ป่วย เห็นใหม่

ท่านพูดไว้ในพระไตรปิฎก เหมือนกับเกวียนมันชราคร่ำคร่า เกวียนนี้มันแยะแล้ว มันไปไม่ได้แล้ว ต้องเอาไม้ผูก เอาไม้ค้ำ เพื่อเอาพาเกวียนนี้ไปไกล ไปถึงที่สุดก็ไปปล่อยเกวียนนี้ จิตใจออกไปจากร่างกายนี้ สิ่งนี้ไม่เป็นความกังวลใจกับใจดวงนั้นเลย เพราะใจดวงนั้นได้พัฒนาแล้ว ใจ แต่ถ้าใจดวงนั้นยังไม่พัฒนา เหมือนเราขี่ เวลาเราถอยรถรุ่นใหม่ออกมา เราถอยรถรุ่นใหม่มา รถนี้มันจะใหม่ แล้วเครื่องยนต์กลไกมันจะดีมาก เราจะสมบุกสมบันขนาดไหน เรามั่นใจในพลังของเครื่องยนต์ของเรา เรามั่นใจมาก

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราเป็นคนหนุ่มคนสาวนะ เราจะมั่นใจในชีวิตของเรา เรานี่เองอาจกล้าหาญมาก เราจะเผชิญกับสิ่งต่างๆ ก็ได้ เหมือนกับเรามีรถใหม่ๆ ใจ แต่เวลารถเราเก่าขึ้นมาละ รถเราเก่าขึ้นมา เหมือนคนแก่ คนชรา คนคร่ำคร่า รถมันเก่าขึ้นมา นี่รถนะ แล้วคนที่เขาเล่นรถโบราณ รถโบราณมันมีราคามากเลย มีราคาเพราะมันหายากใจ แล้วเขารักษาของเขาไว้ใจ

หัวใจก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจมันไม่ได้ทำบุญกุศลไป เวลามันหิวกระหายมันก็เป็นสภาวะแบบนั้น แต่ถ้าหัวใจมันพัฒนาแล้ว อย่งใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เหมือนรถ

เก่าไป รถที่มันมีประโยชน์มาก มันเป็นวิหารธรรม สิ่งที่เป็นวิหารธรรม สิ่งที่ทำนี่มันเป็นเครื่องอยู่อาศัย เวลาเราประพฤติปฏิบัติ ใจนี่มันมีแต่อารมณ์บีบคั้นใจตลอดไป นี่อารมณ์บีบคั้นใจตลอดไป แล้วมันมีกำลังของมัน มันก็ทะยานของมันไป

เหมือนกับรถใหม่ๆ ใจ มันทะยานของมันไป แล้วเรากลับภูมิใจใจ เราภูมิใจที่เราได้รถใหม่ มันมีกำลังมาก เราต้องทดสอบของเรา ความคิดเวลาใจมันออกความคิด คิดไปอย่างนั้นใจเราถึงต้องยับยั้งมัน ในรถนั้นก็บีบคั้น มีคันเร่ง เห็นไหม ในรถนั้นก็บีบคั้นที่ว่ามีพวงมาลัย บังคับให้มันเป็นไปบนถนนหนทาง เห็นไหม เป็นไปสมาธิมาปฏิบัติ เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าในรถนี้มีสภาวะแบบนั้น เราเหมือนกัน ถ้าหัวใจมันพัฒนาขึ้นไป มันเริ่มจากทาน ศีล ภาวนา ใจ เรื่องของทาน ศีล ภาวนา บุญหยาบๆ เราก็ต้องเริ่มทำก่อน มันเหมือนกับเตา ๓ เค้า มีทาน มีศีล มีภาวนา มีทานนี่เครื่องแสดงออกของใจ ใจแสดงออกแสดงออกอย่างไร คนที่มีวิฤทธิภาวะของใจ เห็นสิ่งต่างๆ ไปกระแสโลก แล้วไม่ตามไปกระแสโลก แต่ถ้าคนไม่มีวิฤทธิภาวะของใจ มันเห็นกระแสโลก มันจะตามกระแสโลกไปทั้งหมดเลย

สิ่งที่ตามกระแสโลกมันตื่น เห็นไหม แต่ถ้ามีสติมันยับยั้งได้แล้ว ถ้าเราพัฒนาขึ้นมา เราจะยับยั้ง เห็นไหม เราเห็นสิ่งใดเราก็รับรู้ แล้วเราไม่ตื่นไปกับมัน นี่โลกธรรม ๘ โลกธรรม ๘ ไม่สามารถเข้าไปให้หัวใจดวงนั้นหวนไหวได้ เพียงแต่เราเริ่มตั้งสติได้ด้วยมีปัญญาใคร่ครวญนะ แต่ถ้าเราพัฒนาของเราขึ้นไป เห็นไหม จาจรตโบราณ รถโบราณเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้ในโลกเขาไม่มีรุ่นนี้แล้ว เขาตกกรุ่นไปแล้ว

ถ้ามีวิหารธรรมในหัวใจ ถ้าใจมีหลักมีเกณฑ์ เราเพียงแต่ทำความเข้าใจของมันเหมือนเรามีบ้านมีเรือนให้ใจนี้ได้อาศัยแล้ว ใจได้อาศัยนะ ถ้าเราไม่มีบ้านไม่มีเรือน เราทำความเข้าใจไม่ได้ เหมือนกับเราอยู่กลางพายุ กลางพายุที่มันพัดรุนแรง พายุที่พัดรุนแรงตลอดไป คนอยู่กลางพายุมีความทุกข์ร้อนขนาดไหน เวลาหัวใจมันหลุดกระซากออกไปมีขนาดไหน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราต้องการทำบุญกุศล เราอยากทำบุญกุศล มันก็เป็นพายุเหมือนกัน เพราะพายุเวลาตกขึ้นมาแล้ว สิ่งที่เราเจริญงออกมาจากฝนตกนั่นคือพืชพันธุ์ธัญญาหาร บุญกุศล เป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าเราทำบุญกุศลของเรา เป็นธัญญาหารเกิดขึ้นมากับใจของเรา แต่ถ้าเราโดนพายุพัดด้วย แล้วเราโดนพายุนี้ทำลายบ้านเมืองทั้งหมดไปเลย เราจะมีความทุกข์ขนาดไหน

เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เวลาโลกเขาไปเป็นอกุศล มันพาเราทำความเลวร้ายของมันตามแต่กิเลส ตัณหาความทะยานอยากมันต้องการของมันไป เสร็จแล้วผลของมัน มันก็กลับมาให้กับใจดวง นั้นไง

แต่ถ้าเราทำบุญกุศล นี่คือพายุ พายุที่จิตมันคิดไป มันเป็นอามิสใจ สิ่งที่อามิสเป็นทาน ขับเคลื่อนใจดวงนั้นไป อาหารของใจ แล้วความสงบของมันขึ้นมา วิหารธรรม เห็นใหม่ **แต่มีใจที่สงบร่มเย็น ใจมันมีที่พักแล้ว แล้วใจมันวิปัสสนาจนมันถึงที่สุด วิหารธรรม** ทำไมเวลาเราทำความเพียร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติตลอดเวลา เดิน จกรมตลอดเวลา ครูบาอาจารย์เราเดินจกรมตลอดเวลา เพราะอะไร เพราะต้องการเครื่องอยู่ อันนี้ไง ถ้าจิตใจเรามีเครื่องอยู่ เรามีที่อาศัย เราจะไม่ว่าเหว่นะ

โลกเขาว่าเหว่มาก เขามีความทุกข์ของเขามาก เขาว่าเหว แล้วเขาหาพึ่งกัน เขาต้อง พยายามสร้างกฎหมาย สร้างสังคมขึ้นมาเพื่อให้เข้มแข็งไง นี่เป็นทุกข์เป็นห่วงมาก เราจะต้อง ส่งสังคมนี้ ส่งโลกนี้ให้รุ่นลูกรุ่นหลานเราให้อยู่ในโลกนี้ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข เราต้องพัฒนา สิ่งแวดล้อมต่างๆ มันคิดสภาวะแบบนี้ไป นี่จะทำขนาดไหนก็แล้วแต่ โลกนี้เป็นอจินไตย แต่เรา พัฒนาของเรามันเป็นสุดความสามารถของเรา

ฉะนั้น เรื่องของกรรมมันถึงมีอำนาจมหาศาลใจ โลกนี้เปลี่ยนไปโดยธรรมชาติของมัน สิ่ง นี้เป็นอจินไตยอยู่แล้ว มันเป็นธรรมชาติของมัน ไม่มีใครสามารถยับยั้งได้

เพราะเราไม่มีใครสามารถเข้าไปยับยั้งความคิดของมนุษย์ได้ มนุษย์แต่ละบุคคล เห็น หน้าแต่ไม่รู้ความคิดของเขา ความคิดของเขาคิดอย่างไร หน้าฉากมาสวยงามมาก หน้าฉากมา มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุขว่าจะมาช่วยเหลือเจือจาน แต่เบื้องหลังเขาทำกับเรา นี่คนที่เขาหา ผลประโยชน์กับโลกสภาวะแบบนั้น ถ้าเราไม่สามารถไปจับความคิดของเขาได้ เขาแอบทำลาย อยู่ข้างหลัง เราจะไม่รู้เรื่องเลย เราจะออกกฎหมายมาขนาดไหน เราก็ปกป้องสิ่งนั้นไม่ได้

ฉะนั้น เราต้องย้อนกลับมาถึง ธรรมถึงย้อนกลับมาในใจของเราใจ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการ เกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับไปเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นเพราะมีหัวใจ หัวใจเป็น ใหญ่ เป็นประธาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงเข้าไป ย้อนกลับไปชำระที่ต้นเหตุใจ ต้นเหตุคือต้นของความคิดของใจดวงนั้น

ทุกคนใจมีความคิดที่ออกไปเบียดเบียนคนอื่นไป เบียดเบียนคนอื่นนะ เราเห็นแต่ว่าการเบียดเบียนคนอื่น แต่ขณะ เห็นใหม่ คน เวลาเราพูดกันประจำ คนทำความเลว คนทำความชั่ว ทำไมเขาประสบความสำเร็จทางโลก

เหมือนกัน ใครก็คิดอย่างนั้น คิดว่าเราเห็นในสายตาของเราเขาทำสิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์กับโลกเลย ทำไมเขาประสบความสำเร็จของเขา แต่ประสบความสำเร็จของเขาเพราะสิ่งนี้ เวลาผีตายไป เวลาวิญญาณนี้ตายออกไปจากร่างกายไป ไม่ได้ทำบุญกุศลไว้ ก็ต้องออกมาเข้าร่างมนุษย์ เห็นใหม่ เพื่อออกมากินอาหารแบบนี้ นี่ก็เหมือนกัน เพราะอะไร เพราะเขาไม่ได้ทำของเขาไว้ เขาไม่ได้ทำของเขาไว้ใช่ไหม

แต่ถ้าหัวใจที่มันทำ สร้างแต่บาปอกุศล แล้วทำไมเขาประสบความสำเร็จของเขาละ เพราะสิ่งที่เคยกระทำมา สิ่งที่เคยกระทำ สิ่งนี้มันภาวะที่รับรองไว้ สถานะที่รับรองไว้ไง เหมือนชีวิตนี้ ถ้าเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเป็นนาย ก. นาย ข. ก็แล้วแต่ เราเป็นมนุษย์ เราต้องใช้ชีวิตหนึ่ง จนกว่าเราจะตายไปนะวิญญาณมันก็ออกไปจากร่าง แต่ขณะที่มีชีวิตอยู่ สิ่งที่มีชีวิตอยู่นี้ มันจะรับสถานะนี้ไว้ได้ไง

ถ้าเขาสร้างบุญกุศลของเขาไว้ เคยทำคุณงามความดีมาชาติใดชาติหนึ่ง แต่หัวใจของเขาเป็นอย่างนั้น เพราะเขาเป็นพาลชน แต่ในเมื่อเขาสร้างบุญกุศลมันให้สถานะอย่างนั้น เขาก็ทำสถานะอย่างนั้น แต่ความทุกข์ไง ถ้าความทุกข์ในหัวใจ เขาก็เร่าร้อนในหัวใจใจ ความทุกข์ของเขา เขาปกปิดไว้

ดูสิเวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วย เห็นใหม่ เราทุกข์ร้อนขนาดไหน ร่างกายปกตินะ เราจะเดินเห็น เราก็เป็นปกติธรรมดา แต่ถ้าเรามีเจ็บไข้ได้ป่วย ร่างกายก็ปกติ คนนอกมองไม่รู้หรอกว่าเรานี้เจ็บไข้ได้ป่วย แต่เรานี้เจ็บไข้ได้ป่วย เราทุกข์แยะเลย ยิ่งเป็นโรคจากภายใน เราจะกระวนกระวายของเรา เพราะเราเจ็บไข้ได้ป่วย

หัวใจก็เหมือนกัน ในเมื่อมันทำความชั่วของมัน มันปกปิดของมันไว้ มันจะเอาความสุขมาจากไหน มันเป็นไปไม่ได้หรอก เพราะถ้ามันจะมีความสุข มันมีแต่ความทุกข์ แต่หน้าฉากใจเราถึงบอกว่าเห็นแต่หน้าของเขา แต่ไม่รู้ความคิดของเขา แต่ความคิดในหัวใจมันเป็นสัจจะความจริงอันนั้น มันต้องเผาถอนใจดวงนั้นเด็ดขาด มันต้องเผาถอนใจดวงนั้นเด็ดขาด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงว่ากรรมมันละเอียด ละเอียดตรงนี้ไง ละเอียดเข้ามา เอาหัวใจของสัตว์โลก เอาหัวใจของผู้ที่ทุกข์ยากให้มันร่วมเย็นเป็นสุขขึ้นมา ถ้าหัวใจร่วมเย็นเป็นสุขขึ้นมา ทำไมครูบาอาจารย์เราอยู่ป่าอยู่เขา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ นักปราชญ์ราชบัณฑิตสมัยโบราณ จะอยู่ในป่าในเขาตลอด ในป่าในเขามันเข้ากับธรรมชาติ มันอยู่กับความสงบไง มันเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง เห็นใหม่

เวลาสัตว์ป่ามันอยู่ในป่า มันก็เป็นสัตว์ตัวหนึ่ง เวลาพระพุทธรูปออกไปในป่า ออกประพฤติปฏิบัติในรุกขมูล ก็อยู่ในป่าเหมือนกัน อยู่ในป่าเหมือนกัน เพราะสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เพราะอยู่ในป่าแล้ว มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เวลาเข้าไปอยู่ในป่ามันจะมีความกลัว มันจะมีวิตกกังวล มันจะกลัวผี กลัวสาธู กลัวสัตว์ กลัวไปทุกอย่าง

สิ่งที่ทุกอย่างมันจะพัฒนาใจของมันขึ้นมา เพราะมนุษย์เข้าไปอยู่ในป่า มันมีปัญญา มันมีเข้าไปค้นหาตัวตน แต่สัตว์เขาต้องมีชีวิตของเขา ในสถานะของเขา ที่เขาเกิดเป็นสัตว์เพราะเขาทำบาปอกุศลของเขาไว้ เขาถึงตกอยู่ในอบายภูมิ อบายภูมิคือสัตว์เดรัจฉานลงไป สถานะของเขาเป็นสภาวะแบบนั้น เขาจะไม่มีสมอง ไม่มีปัญญาขนาดที่ว่าเขาจะบรรลุนิพพานได้

แต่สัตว์มนุษย์มันมีปัญญาของมัน แล้วเราเกิดขึ้นเจอพระพุทธศาสนา ธรรมคือธรรม โอสถ เป็นพิมพ์เขียว พระไตรปิฎกเป็นพิมพ์เขียว แต่เราไม่สามารถสร้างเป็นผลงานของเราขึ้นมา เราถึงต้องเข้าป่าเข้าเขาเข้าไปไง เอาพิมพ์เขียวเข้าไปด้วย เพราะเราศึกษาธรรมแล้ว เกศา โลมา นขา ทันตา ตใจ พิมพ์เขียวมีอยู่แล้ว แล้วเราเข้าป่าเข้าเขาไป

เราไม่ได้เข้าไปอยู่แบบสัตว์นี่ เราเข้าไปค้นคว้า เราเข้าไปใช้เป็นห้องทดลอง เป็นที่ทดลองค้นคว้าหาใจของเรา เราเข้าไปอยู่ในป่าในเขา เราไม่ใช่ไปอยู่แบบสัตว์ ป่าเขาของสัตว์มันอยู่ธรรมชาติของมัน แต่พระพุทธรูปไป พุทธรูปเพื่อจะค้นคว้าหาตน แล้วค้นคว้าหาตนประสบความสำเร็จอีกด้วย

แล้วอยู่ในป่าในเขา ทำไมหลวงปู่มันอยู่ในป่าในเขา พวกครูบาอาจารย์ต้องไปศึกษากับหลวงปู่มันล่ะ ศึกษาเพราะอะไร?

เพราะกลิ่นของศีลมันหอมทวนลม เวลาเทวดาไปฟังเทศน์หลวงปู่มัน จนหลวงปู่มัน
แปลกใจว่ารู้ได้อย่างไรว่าหลวงปู่มันอยู่ในป่าไง มันจะรู้ไม่ได้อย่างไร ในเมื่อหัวใจดวงนั้นมันเปิด
กว้าง หัวใจนั้นมันเหมือนแสงสว่างไง มันสว่างหมด

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ นี้อย่นไปดูจิตหลวงปู่มัน มันสว่างไสวไปหมดเลย จิตสว่างไสว
กับจิตที่โดนกิเลสปกคลุมอยู่มันมืดบอดไป เทวดาถึงว่าส่งมาที่โลก เหมือนกับกลางคืนมืดไป
ทั้งหมด แต่มีจิตดวงหนึ่งมันสว่างไสว ทำไมจะไม่เห็น มันเห็นโดยธรรมชาติของจิตดวงนั้นไง ถึง
ว่าเข้าไปฟังธรรม ธรรมจากใจของหลวงปู่มัน นี้อยู่ที่อยู่มากมุลไง เราจะอยู่ในสัตว์ในป่าในเขา เรา
ก็เพื่อค้นคว้าหาเรา

เรามองกันแต่สิ่งที่ก่อสร้าง วัดไหนเจริญรุ่งเรือง วัดไหนมีสิ่งก่อสร้างสวยงามมาก วัดนั้น
เจริญรุ่งเรือง แต่หัวใจของผู้ที่อยู่ในวัดนั้นจะเร่าร้อนขนาดไหนก็ไม่รู้

แต่ถ้าวัดไหนนะถ้าพูดถึงว่าอยู่กับรุกขมุลเสนาสนัง แต่ว่าในหัวใจมันเจริญอก
งามของมันขึ้นมา แม้แต่ในป่าในเขา หลวงปู่มันอยู่ในป่าในเขา เทวดายังเห็นตาม
ความเป็นจริงอันนั้น นีธรรมอันละเอียด ถึงว่าโลกมองไม่เห็นไง ธรรมเหนือโลก เหนือ
จนโลกคาดไม่ถึง คาดไม่ได้ แต่หัวใจดวงไหนที่มันสัมผัสสัมพันธ์แล้ว วิหารธรรม

เหมือนรถที่เก่าชราคร่ำคร่า รถเก่า รถโบราณ เขาต้องเอาไปไว้ในห้องกระจกนะ แล้วติด
แอร์อย่างดี รักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้คนมอง ให้คนเขาดูว่าสิ่งนี้มนุษย์เคยสร้างมา

หัวใจก็เหมือนกัน ถ้าพัฒนาแล้วจะเป็นสภาวะเลิศประเสริฐมาก ทุกคนต้อง
อยากฟังธรรมจากใจดวงนั้นไง เพราะใจดวงนั้นเข้าใจจากหัวใจดวงนั้น ปลดเปลื้องใจ
ดวงนั้นพ้นออกไปจากกิเลสแล้ว สิ่งนี้มันสว่างไสวในหัวใจดวงนั้น วิหารธรรมในใจ

นี่เป็นเครื่องอาศัย จากอาหารของกาย แล้วก็ป็นอาหารของใจ อาหารของใจคือธรรมที่
เป็นสัพเพ ธมฺมา อนตฺตา พัฒนาขึ้นไปเรื่อย จนถึงที่สุดเป็นเอโก ธมฺโม ไม่ต้องการสิ่งใดเลย
อิมพอนตัวของมันเอง เอวัง